

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน
Good Governance Management of School Administrators under Chaiyaphum
Primary Educational Service Area Office 3 as Perceived by Teachers

ปาไลดา ธนะกุลผาคิน* จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์** และ วรสิทธิ์ รัตนวราหะ***

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*

รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล**

อาจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล***

Palida Thanakunphakhin* Chamroenrat Chitchirachan** and Worasit Rattanavaraha***

Graduate Student of Master Degree Program in Education Administration, Vongchavalitkul University*

Associate Professor DR., Faculty of Education, Vongchavalitkul University**

Lecturer DR., Faculty of Education, Vongchavalitkul University***

Corresponding author E-mail: jibpalida@pudsa.ac.th

(Received: October 6, 2019; Revised: November 27, 2019; Accepted: January 1, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน และ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยจำแนกข้อมูลพื้นฐานของครูประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 308 คน สถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 127 แห่ง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างใช้ t-test, F-test และพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การเปรียบเทียบวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือด้านหลักประสิทธิผล รองลงมาคือด้านหลักประสิทธิภาพ และด้านหลักการรับผิดชอบต่อส่วนรวม ลำดับที่มีค่าเฉลี่ยมากลำดับสุดท้ายคือ ด้านหลักการกระจายอำนาจ และ 2) ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีการรับรู้สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล

Abstract

The purposes of this research were to 1) determine the level of good governance management of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3 as perceived by teachers; and 2) compare good governance management of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3 as perceived by teachers in relation to their educational qualifications, experiences and sizes of school. The samples were 308 teachers from 127 schools. The instrument used in collecting data was a set of five-rating-scale questionnaire on good governance management with the validity between 0.60 to 1.00, and the reliability of 0.95. The statistics employed to analyze the data were percentage, mean and standard deviation. Comparison of teachers' perception was verified by t-test, F-test. Differences of means were compared by Scheffé's method.

The findings were as follows: 1) the teachers' perception on good governance management of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3 was at a high level. The aspect with highest level was the Effectiveness, followed by the Efficiency, and Responsibility. Decentralization had the lowest level; and 2) the teachers with different educational qualifications perceived that good governance management of school administrators was not different but the overall of the perception of teachers in terms of experiences and sizes of schools was different at a statistically significant level of 0.05.

Keywords: Good Governance

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ยังคงความรุนแรง ดูเหมือนว่าการศึกษาของประเทศไทยยังคงมีปัญหาที่แทบจะหมดทางแก้ไข และยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะตกต่ำลงเรื่อย ๆ เห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดจากการสอบ (Ordinary National Educational Test : O-NET) มีตัวเลขการสอบเกือบในทุกกลุ่มวิชาและทุกระดับชั้นมีคะแนนไม่ถึงครึ่งของคะแนนเต็ม ในด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ก็เห็นได้จากพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นความไร้ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และทักษะอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตที่สะท้อนให้เห็นทางสื่อมวลชน แม้จะเป็นส่วนน้อยแต่ก็พอมองให้เห็นคุณภาพการศึกษาได้เป็นอย่างดี สำหรับด้านโครงสร้างการบริหารก็ยิ่งจะเห็นว่าปัญหาแทบจะไม่มีทางแก้เลยทีเดียวไม่ว่าจะเป็นความไม่สมดุลและสอดคล้องเชื่อมโยงกันของโครงสร้างองค์กรหลักในส่วนกลาง ความไม่สอดคล้องกับระบบบริหารของประเทศ ของระบบบริหารของเขตพื้นที่การศึกษา สภาพเหล่านี้ทำให้การบริหารการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและนำไปสู่ปัญหาการขาดคุณภาพการศึกษานั้นเอง (จักรพรรดิ วัฒนา, 2556)

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและ เป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ทบทวนและวิเคราะห์ หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของสถาบันต่างๆ ในระดับสากลร่วมกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย พบว่า

มี 10 องค์ประกอบหลักที่สำคัญ เหมาะสม สำหรับนำมากำหนดเป็นเกณฑ์ในการประเมินการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การ ภาครัฐ และเพื่อให้มีความง่ายต่อความเข้าใจ สะดวกต่อการจดจำและการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งมีความเหมาะสมและ สอดคล้อง กับสภาพบริบทของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยหลักประสิทธิผลหลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนองหลักการรับผิดชอบต่อ หลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมหลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรมหลักความเสมอภาคและหลักมุ่งเน้นฉันทามติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นนิติบุคคลที่ให้บรรลุมุ่งหมาย ในการบริหารที่มีความคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นผู้มี อำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินการจัดการศึกษา ซึ่งต้องยึดหลักคุณธรรมหลักนิติธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ร่วมงาน เชื่อถือและยอมรับจากการที่รัฐกำหนดให้มีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของข้าราชการมีการปรับเปลี่ยนภารกิจวิธีการ บริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพจะต้องยึดหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ทั้งภาครัฐภาคธุรกิจ เอกชนและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเพื่อให้เกิดการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและสร้างความพึงพอใจ ให้กับประชาชนการบริหารงานมีประสิทธิภาพมีความเป็นธรรมโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงาน ขวัญกำลังใจของผู้ร่วมงานทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้อง จัดระบบบริหารงานบริหารของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

ทั้งนี้การที่จะนำนโยบายการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษานั้นหากครูผู้สอนมี ส่วนร่วมรับรู้ต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันคุณภาพการศึกษาก็พัฒนาขึ้นในที่สุดดังนั้นผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 จึงสนใจที่จะศึกษาการ รับรู้ของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 3 สำหรับใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศและจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ วางแผนพัฒนาและปรับปรุงการประยุกต์ใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในสถานศึกษา โดยเฉพาะหลักการบริหาร แบบมีส่วนร่วมอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีความรู้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง มีความสุขต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานของครู ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 ปีการศึกษา 2561 จำนวนสถานศึกษา 192 แห่ง โดยมีครูผู้สอนจำนวน 2,057 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2547) แล้วกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกนที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน ไพศาล หวังพานิช, 2555) ได้กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษา จำนวน 127 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนจำนวน 322 คน

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของครูผู้สอน ประกอบด้วย

3.2.1.1 วุฒิการศึกษา

3.2.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

3.2.1.3 ขนาดสถานศึกษา

3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้ดังนี้

3.2.2.1 ด้านหลักประสิทธิผล

3.2.2.2 ด้านหลักประสิทธิภาพ

3.2.2.3 ด้านหลักการตอบสนอง

3.2.2.4 ด้านหลักการรับผิดชอบ

3.2.2.5 ด้านหลักความโปร่งใส

3.2.2.6 ด้านหลักการมีส่วนร่วม

3.2.2.7 ด้านหลักการกระจายอำนาจ

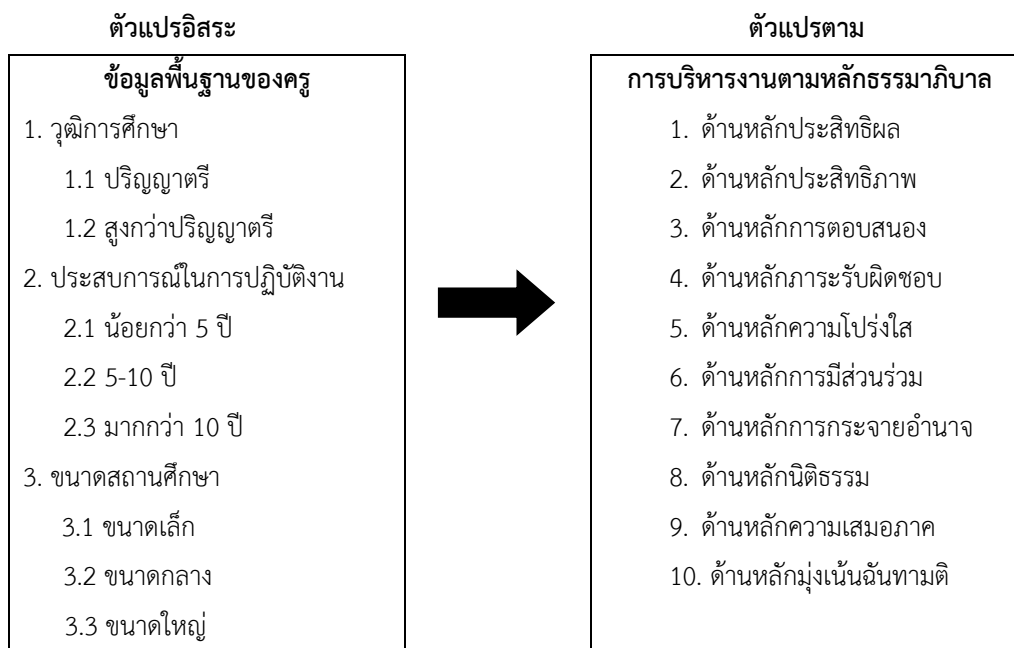
3.2.2.8 ด้านหลักนิติธรรม

3.2.2.9 ด้านหลักความเสมอภาค

3.2.2.10 ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ

3.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2555 โดยมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 10 ประการ ดังนี้ 1) หลักประสิทธิผล 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) และได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาผู้วิจัยจึงนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครูผู้สอนประกอบด้วยวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

3.5 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงเอกสาร ตำรา วิทยุ ตลอดจนงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.5.2 ศึกษาข้อมูล หลักการ วิทยุ เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงวิธีสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.5.2.1 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตตัวแปรที่กำหนด ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.5.2.2 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ และขอข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.5.2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence Index: IOC) ได้ค่า 0.60-1.00

3.5.2.4 นำแบบสอบถามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นชอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.6.1 ผู้วิจัยประสานงานขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ออกหนังสือถึงผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและครูในสถานศึกษาในสังกัดเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.6.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือที่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ออกไปขอความอนุเคราะห์จากครูในสถานศึกษาในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองแจกไปจำนวนทั้งหมด 322 ฉบับ และได้รับคืนมาที่เป็นแบบสอบถามถูกต้องสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 95.65 ของแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 308 ฉบับ

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.7.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกชั้น และทุกตอน

3.7.2 แยกประเภทข้อมูลตามขนาดสถานศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.7.3 นำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าต่างๆ ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

3.7.3.1 ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.7.3.2 ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การแปลผลข้อมูลกำหนดค่าระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2547)

3.7.3.3 ทดสอบการรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยใช้ t-test ในกรณีที่ตัวแปร มี 2 กลุ่ม และ F-test โดยใช้การเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé' Method) ในกรณีที่ตัวแปร มี 3 กลุ่มขึ้นไป

3.7.3.4 ข้อมูลตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอเป็นความถี่

4. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

4.1 การรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.26) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านหลักประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านหลักประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.34) และด้านหลักภาระรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักการกระจายอำนาจ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.42)

4.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานประกอบด้วยวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

4.2.1 ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีการรับรู้สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักการตอบสนอง ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักการกระจายอำนาจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

4.2.2 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการตอบสนองด้านหลักภาระรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความเสมอภาค และด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

4.2.3 ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการกระจายอำนาจด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความเสมอภาค แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 การรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านหลักประสิทธิภาพ ด้านหลักประสิทธิผล และด้านหลักภาระรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โดยนำหลักธรรมาภิบาล เข้ามามีส่วนในการบริหารงานในทุกงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยมีหลักการบริหารจัดการ คือ การนำหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ งานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี อ้ายมาศน้อย (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรทางการศึกษาในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุบทพร ชูหนู (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้ของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชา ศรีหาญนันทน์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยจำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

5.2.1 ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีการรับรู้ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาดำเนินหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับครูมีการประพฤติปฏิบัติตนอุทิศเวลาให้กับส่วนรวมเป็นแบบอย่างที่ดี มีการพัฒนานตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับครูในโรงเรียนมีแนวทางในการหาข้อตกลงด้วยกระบวนการจากข้อคิดเห็นของครูอันนำมาซึ่งการรับรู้ของครูผู้สอนจำแนกตามวุฒิการศึกษา มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาลำพิ่ง ธีรบุญ (เพ็ญภู) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จำแนกตามบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณศรี อ้ายมาศน้อย (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรทางการศึกษาในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

5.2.2 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ต่างกันโดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารการศึกษานั้นว่าเป็นภารกิจที่สำคัญในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องใช้ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานในการเป็นผู้บริหารมาบริหารงานจะทำให้การบริหารของสถานศึกษาจะดำเนินไปด้วยดี มีความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารต้องใช้เทคนิคหรือหลักการบริหารต่างๆ ตลอดจนความรู้ความสามารถความชำนาญที่มีอยู่ทำให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมายของแผนการศึกษาที่กำหนดไว้ อีกประการหนึ่งประสบการณ์ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำ ผู้ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย เป็นตัวแทนองค์กร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ในการสร้างหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน และแสดงออกในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลด้วยตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างให้ผู้ที่บังคับบัญชาได้รับอันนำมาซึ่งการรับรู้ของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมีการรับรู้แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของทักษิณา เหลืองทวีผล (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมพบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของกวี เจ๊ะหมัด (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกัน

5.2.3 ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดใดก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานภายใต้นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ ส่งผลให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันนำมาซึ่งการรับรู้ของครูผู้สอนจำแนกตามขนาดสถานศึกษา มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเหรียญทอง มีชัย, สุเทพ ทองประดิษฐ์ และมนตรี อนันตรักษ์ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนครพนมผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนครพนม ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ บำรุงวงศ์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีสังกัดขนาดโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ด้านหลักประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้

6.1.2 ด้านหลักประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

6.1.3 ด้านหลักการตอบสนอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีช่องทางในการเรียนรู้ความต้องการของครู

6.1.4 ด้านหลักการรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก

6.1.5 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูแสดงความคิดเห็นในการวางแผนจัดทำแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา

6.1.6 ด้านหลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีอำนาจในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

6.1.7 ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดขั้นตอนที่เกี่ยวกับ ผลกระทบของครูถือปฏิบัติ โดยการเสมอภาคกัน

6.1.8 ด้านหลักความเสมอภาค ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเสมอภาคในการเลื่อนขั้นเงินเดือน

6.1.9 ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินการเลือกสรรผู้ที่จะดำรงตำแหน่งหรือบรรจุแต่งตั้งในสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

6.2.2 ควรศึกษากิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

6.2.3 ควรศึกษาการกระจายอำนาจการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

7. รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กวี เจ๊ะหมัด. (2555). *พฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช.
- จักรพรรดิ วัฒนา. (2556). *หลักวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- ชยุตพร ชูหนู. (2556). *การรับรู้ของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร (การค้นคว้าอิสระการศึกษา มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ณรงค์ บำรุงวงศ์ และจิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2558). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.วารสารวารสารบริหารการศึกษา บัณฑิต, 15(3), 105-115.*
- ทักษิณา เหลืองทวีผล. (2551). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประชา ศรีหาบุญตัน. (2556). *การเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 (การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พระมหาลำพิ่ง ธีรบุญ (เพ็ญภู). (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัด นครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ไพศาล หวังพานิช. (2555). *เอกสารประกอบการบรรยายสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. นครราชสีมา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์กร การวัดตามหลักธรรมาภิบาล ของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance rating)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียร์ โพร.
- เหรียญทอง มีชัย, สุเทพ ทองประดิษฐ์ และมนตรี อนันต์รักษ์. (2557). *การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(2), 113-120.*
- อรุณศรี อ้ายมาคน้อย. (2555). *การศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. วารสารการศึกษาและการพัฒนา, 8(2), 85-97.*